

FIȘA DISCIPLINEI
anul universitar 2024-2025

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ	Universitatea Babeș-Bolyai
1.2. Facultatea	de Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	de Teologie Ortodoxă
1.4. Domeniul de studii	Teologie (Ortodoxă)
1.5. Ciclul de studii	Licență
1.6. Programul de studii	Teologie Pastorală și Teologie Didactică

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei	Teologia și arta icoanei			2.2. Cod disciplină	OLR1306		
2.3. Titularul activității de curs	Arhim. Lect. Univ. dr. Pinteș Ștefan (Simeon)						
2.4. Titularul activității de seminar	Arhim. Lect. Univ. dr. Pinteș Ștefan (Simeon)						
2.5. Anul de studiu	III	2.6. Semestrul	5	2.7. Tipul de evaluare (E/C/VP)	C	2.8. Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat

3.1. Număr ore pe săptămână	2	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/laborator	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	28	din care: 3.5. curs	14	3.6. seminar/laborator	14
Distribuția fondului de timp de studiu individual					ore
• Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe					8
• Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					20
• Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					15
• Tutoriat					2
• Examinări					2
• Alte activități (exersări practice)					0
Total ore activități individuale					47

3.7 Total ore studiu individual	47
3.8 Total ore din planul de învățământ	28
3.9 Total ore pe semestru	75

3.10 Numărul de credite	3
-------------------------	---

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Teologie liturgică; Studiul Vechiului Testament; Studiul Noului Testament; Istoria Bisericii Universale; Istoria și fenomenologia cultului creștin; Persoanele și timpurile liturgice; Istoria și spiritualitatea Răsăritului ortodox
4.2. de competențe	Cunoașterea spiritualității Răsăritului ortodox

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	prezența la cursuri și seminarii în proporție de 75% cu materialele didactice specifice (imagini iconice, cărți de cult și alte surse indicate); telefoanele mobile închise; ținută decentă
5.2. de desfășurare a seminarului/laboratorului	Sală dotată cu tablă, videoproiector, laptop. Laborator dotat cu obiectele necesare. Termenul de predare și susținere a lucrărilor de seminar este stabilit de către titular în acord cu studenții. Nu vor fi acceptate lucrările care nu întrunesc exigențele academice minimale de elaborare (studierea temei în baza bibliografiei indicate și redactarea eseului în conformitate cu metodologia acceptată în Universitatea „Babeș-Bolyai”).

6. Competențe specifice acumulate

Competențe profesionale	<ul style="list-style-type: none"> - asimilarea și utilizarea adecvată a limbajului de specialitate; - cunoașterea și utilizarea adecvată a noțiunilor specifice disciplinei; - dezvoltarea gândirii teologice și cristalizarea/aprofundarea conștiinței liturgice; - competențe practice, cu aplicare în domeniul artei liturgice și al vieții culturale; - capacitatea de interpretare a conceptelor și categoriilor patrimoniului artistic al Ortodoxiei ecumenice; - capacitatea de interpretare a semnificațiilor teologice și simbolice ale iconografiei; - cunoașterea și înțelegerea istoriei și evoluției artei liturgice bizantine; - deprinderea de a înțelege limbajul icoanei; - familiarizarea cu realizările de excepție ale artei liturgice europene; - dezvoltarea capacității de a sesiza formele de expresie ale artei liturgice ortodoxe; - capacitatea de a sesiza caracteristicile imaginilor religioase <i>kitsch</i>.
-------------------------	--

Competențe transversale	<ul style="list-style-type: none"> – să facă dovada capacității de a sistematiza și actualiza – din perspectiva ethosului creștin – tematica generală a Iconologiei în contextul general al disciplinelor teologice studiate. – conștientizarea nevoii de implicarea în activități de cercetare (punerea în valoare a patrimoniului artei liturgice, elaborarea unor sinteze bibliografice, referate și articole de specialitate)
-------------------------	---

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor specifice acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	<ul style="list-style-type: none"> – familiarizarea cu noțiunile de bază ale iconologiei, cu limbajul artei liturgice, cu morfologiile iconice și cu realizările artistice de excepție ale Răsăritului creștin; – dobândirea competențelor de natură teologică, liturgică și estetică ce fac posibilă recunoașterea și receptarea icoanei ca fenomen major al spiritualității europene.
7.2 Obiectivele specifice	<ul style="list-style-type: none"> – asumarea harismei de a pătrunde taina icoanei și de a recunoaște cât mai bine expresiile ei artistice în interiorul Tradiției; – angajarea efectivă în amplul proces de renaștere a artei liturgice; – cunoașterea marilor centre artistice de tradiție bizantină; – familiarizarea cu realizările de excepție ale școlilor naționale de iconografie ortodoxă; – dezvoltarea capacității de a sesiza diferența formală și de conținut teologic ce există între icoana Bisericii și tabloul religios; – conștientizarea caracterului nociv al imaginilor <i>kitsch</i> pentru spiritualitatea ortodoxă.

8. Conținuturi

8.1. Curs	Metode de predare	Observații
1. Curs introductiv: actualitatea metafizică a icoanei; teologia prezenței în expresie iconografică; icoană – chip – prototip.	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
2. Succesiunea apostolică și realismul icoanei; icoana Bisericii și tabloul religios	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
3. Icoana Bisericii și imaginația artistică; talentul artistic și inspirația Duhului	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
4. Școala modelelor iconografice consacrate în orizontul tradiției liturgice a Răsăritului ortodox	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
5. Sacerdoțiul iconografului creștin	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră

6. Vocația kerigmatică a artei eclesiale	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
7. Funcția sacramentală a icoanei	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
8. Criteriul icoanei: rugăciunea în Duh și în Adevăr	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
9. Idealul icoanei: asemănarea omului cu Dumnezeu	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
10. Trupurile duhovnicești” reflectate în oglinda icoanei	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
11. Criza artei creștine (renașterea idealului păgân în arta europeană)	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
12. Maladia secularizării și moartea stilului artei creștine	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
13. Criza artei liturgice în mediile ortodoxe	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
14. Funcția ecumenică a icoanei. Responsabilitatea Ortodoxiei	Prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 oră
8.2 Seminarii		
1. Fenomenul redescoperirii icoanei Bisericii; Leonid Uspensky – părintele Iconologiei	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	1 oră
2. Icoana în cultul Răsăritului ortodox; problema sfințirii icoanelor; fotografie – icoană – tablou religios	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	1 oră
3. Protoicoana lui Hristos: <i>Achiropiētos</i> în tradiția liturgică și în evlavia Răsăritului creștin; imagini reprezentative	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	2 ore
4. <i>Deisis</i> – icoana Judecării finale și a Nunții mistice a Mirelui ceresc	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	1 oră
5. Iconostasul (istoricul, iconografia și teologia lui)	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	2 ore
6. Maica Domnului în iconografia ortodoxă (istoricul temei; Evanghelistul Luca – precursor al iconografiei mariale; diversitatea tipologică)	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	1 oră
7. <i>Hodighitria</i> – Maica Domnului călăuzitoare (originea tipologică; schema artistică; <i>Hodighitria</i> în istoria Bizanțului)	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	1 oră

8. Imagini reprezentative ale <i>Hodighitriei</i> ; conținutul ei teologic exprimat prin schema artistică	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	1 oră
9. <i>Eleusa</i> – icoana maternității divine (istoricul temei; schema artistică a <i>Eleusei</i> ; conținutul teologic)	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	1 oră
10. Imagini reprezentative ale <i>Eleusei</i> ; răspunsul icoanelor Maicii Domnului la criza morală a societății secularizate	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	1 oră
11. Iconografia Nașterii Domnului	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	1 oră
12. Icoana Botezului Domnului	Lucrare de seminar, prelegere, discuție colectivă, fișe de lucru	1 oră

Bibliografie:

- BAGGLEI, John, *Porți spre veșnicie. Icoanele și semnificația lor duhovnicească*; trad. rom. I. și F. Caragiu, Editura Sophia, București, 2004.
- BIZĂU, Ioan, „*Hodighitria – Maica Domnului într-un prototip iconografic de tradiție apostolică*”, în vol. colectiv *Nicula – icoana neamului. 450 de ani de atestare documentară*, Editura Ecclesia, Nicula, 2002, pp. 89-129.
- BIZĂU, Ioan, „Incursiuni în teologia și arta icoanei”, în vol. colectiv *Ce este icoana?*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2005, pp. 83-194.
- BRANIȘTE, Ene, *Liturgica generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1993 (sau edițiile ulterioare).
- CAVARNOS, Constantin, *Ghid de iconografie bizantină*; trad. rom. A. Popescu, Editura Sophia, București, 2005.
- DUMITRESCU, Sorin, *Noi și icoana*, Editura Anastasia, București, 2010.
- EVDOKIMOV, Paul, *Arta icoanei. O teologie a frumuseții*; trad. rom. G. și P. Moga, Editura Meridiane, București, 1992.
- IULIANA, monahia [= Maria Nicolaevna SOCOLOVA], *Truda iconarului*; trad. rom. E. Șavga, Editura Sophia, București, 2001.
- USPENSKY, Leonid și LOSSKY, Vladimir, *Călăuziri în lumea icoanei*; trad. rom. A. Popescu, Editura Sophia, 2003.
- USPENSKY, Leonid, *Teologia icoanei*; trad. rom. C. Vidican și E. Derevici, Editura Renașterea/Patmos, Cluj-Napoca, 2012.
- SCHÖMBORN, Christoph, *Icoana lui Hristos. O introducere teologică*; trad. rom. V. Răducă, Editura Anastasia, București, 1996.
- SENDLER, Egon, *Icoanele Bizantine ale Maicii Domnului*; trad. rom. M. și A. Alexandrescu, Editura Sophia, București, 2008.
- STĂNILOAE, Dumitru, *O teologie a icoanei*, Editura Anastasia, București, 2005.
- TARABUKIN, Nikolai M., *Sensul icoanei*; trad. rom. V. Bulat și A. Tănăsescu-Vlas, Editura Sophia, București, 2008.

10. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității

epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

Conținuturile unităților de învățare au fost elaborate în urma consultării specialiștilor pe disciplină din facultățile de profil, pe baza Programei analitice aprobate la nivelul Patriarhiei Române. De asemenea, au fost luate în considerare așteptările principalilor angajatori ai absolvenților acestei specializări: structurile eclesiale, cele de asistență socială și cele din domeniul educațional.

11. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	- însușirea și înțelegerea tematicii prezentate la curs și seminarii; - capacitatea de a integra într-un discurs coerent cunoștințele și conceptele asimilate;	Evaluare orală pe baza unui subiect extras de student	70 %
10.5 Seminar/laborator	- deprinderea de a elabora eseurile/lucrările de seminar propuse, aceasta reflectând o cât mai bună cunoaștere a tematicii studiate, precum și capacitatea de valorificare a ei în varii situații	Elaborarea unei lucrări caracteristice cercetării și redactării științifice	30%
10.6 Cunoașterea generală a noțiunilor de bază din conținutul tematic al disciplinei, a particularităților și menirii acestora pentru viața creștină			

Data completării:
16.05.2024

Semnătura titularului de curs:

Arhiepiscopul S. Păcetea

Semnătura titularului de seminar:

Arhiepiscopul S. Păcetea

Data avizării în Consiliul
Departamentului

Semnătura director de departament

Dr. Andrei